

114062

-3-

Vår urgamle rett.

De eldste bestemmelser om vår sjøgrense finnes i Gulatingsloven og Frostatingsloven.

Gulatingsloven forutsetter mitthavs-
linjen som grense mot andre land, og Frostatingsloven for-
utsetter havet delt etter mittlinjen mellom Norge og
Island.

I 1262 blev det en stor forandring i
vår sjøgrense, idet kongen utvidet sitt herredømme til å
omfatte alt land omkring Norskehavet. Tidligere var Fær-
øyene, Hjaltslandsøyene (Shetland), Orknøyene, Suderøyene
(Hebriderne), Man, knyttet til Norge, og i 1261 gav Island
og i 1262 Grønland sig under den norske konge.

I Magnus Lagabøters Landslov av 1274
er regelen om mitthavsgrensen faldt bort.

Under den rettsutvikling som fandt
sted i løpet av de følgende to århundreder festnet sig
den regel at den Norske Konge hadde enerett til alt hav
mellom Norge og dets nordlige besiddelser Island, Grønland
og Svalbard og videre uestover. Denne havstrekning blev av
de norske konger oppfattet og hevdet som et norsk innlands-
hav. På dette store norske hav kunde utlendinger hverken
fiske eller ferdes i handelssøymed uten tillatelse av
den norske konge. At Norge hadde et sådant herredømme over
denne store havstrekning var anerkjendt blandt annet av
England ved traktater fra det 15. århundrede og er hevdet
av englenderen Seldon i hans berømte verk "Mare Clausum"
fra 1635.

Sønnenfor den havstrekning (Norskehavet)
som var undergitt de Norske kongers herredømme regnet man
Norges enerett over havet så langt man kunne se fra land,
eller til det Jydske rev som man kaldte Nordsjøbankene
på syd- og vestsiden av den Norske Renne.

I de efterfølgende 2 århundreder vokste
Englands makt på havet og det begyndte å ta sig til rette

-4-

og krenke de bestående rettsprinsipper og overenskomster som tidligere gjaldt i disse nordlige havområder. Tilslutt hadde Norge bare enerett over visse havområder langs kystene. I enkelte henseender blev tilslutt synevidden betraktet som grense for det norske sjøterritorium også for såvidt angår de nordlige havområder.

Synevidden blev regnet til 4 a 5 sjømil (16-20 kvartmil) fra ytterste skjær.

Denne forutsette grense for Norges enerett over kysthavet synes dog ikke å ha vært gjort gjeldende for fiskeriene. Den gamle oppfatning av kystfiskeriene er forbeholdt landets befolkning har fremdeles holdt sig. Nogen stor forskjell mellom denne regel om enerett til kystfiskeriene og synevidden kan dog ikke antas å ha vært tilstede, da kystfiskeriene i alm. blev drevet på de gamle norske fiskeplasser som var syulige fra land.

For hvalfangst i de nordlige landområder blev der fra slutningen av det 17. århundrede hevdet en særlig sjøgrense av 10 sjømil. (40 kvartmil).

Dette er i korthet hovedtrekkene i rettstilstanden i Norge da man litt før mitten av det 18. århundrede gikk over til den fremdeles gjeldende sjøgrense av en geografisk mil.

Et kgl. reskript av 18. juni 1745 forbed fremmede kapere å oppbringe noe skib innen for en avstand av en geografisk mil fra den norske kyst. Ifølge en uttrykkelig bestemmelse i reskriptet blev innholdet meddelt de fremmede makter gjennom deres konsuler.

Denne milegrense i neutralitetsspørsmål blev gjentatt ved senere reskripter og Kgl. resolusjon av 22. februar 1812 som siden dannet grunnlaget for Norges offisielle oppfatning av spørsmålet om territorialfarvannets utstrekning.

- " Vi ville allernådigst have fastsat som regel i
- " alle de tilfelle, hvor spørsmål er om bestemmel-
- " sen av Vor territorial-høiheds grændse ut i søen

-5-

" at denne skal regnes indtil den sædvanlige
 " sømils avstand fra den yderste ø eller holme
 " fra landet, som ikke overskylles av søen, hvorum
 " samtlige vedkommende ved rescript ville blive
 " at instruere."

Alle disse resolusjoner gjaldt
 neutralitetsgrensen (kapergrensen) og ikke fiskerigren-
 sen. De gamle krav om fangst og fiskerirettigheter i Nord-
 havet var ikke frafalt og de hadde langs Norges kyst ikke
 vært omtvistet. (Meyer side 252).

Fiskerigrensen var bestemt av
 fiskebankenes utstrekning i havet. Der hvor det fandtes
 fiskeredskafer, gamm eller liner, var det norsk område.
 Der var ingen oppfordring til, om si nødvendighet for
 å oppgi våre hovedvannene og lovbestode rett til fiske-
 bankene. Det var ingen som forlangte nogen forandring på
 dette område, og det blev heller ikke nogen forandring. I
 Norge var det fremdeles fast regel at kystfiskeriet var
 forbeholdt innbyggerne og dette fiskeri hadde sine
 naturlige grenser som aldri hadde vært flyttet.

Ved reskript av 10. februar 1747
 blev fastslått at russerne kunne fiske på Finnmarks-
 kysten utenfor en grense som gikk en mil fra land og de
 skulle betale avgift av det fiske som de drev utenfor
 denne grense, da havet utenfor også blev betraktet som
 norsk område. Den mil som det her er tale om er en
 gammel norsk mil på 11294 meter eller 6 nautiske mil,
 muligens dreiet det sig endog om en finmarksmil som
 er enda lenger. Denne oppfatning av norsk sjøområde
 er også kommet til uttrykk gjennom en note fra den
 russiske regjering. Noten er datert 19. mai 1761 hvor det
 bl.a. blev uttalt at russerne mot å betale avgift hadde
 fått tillatelse til å fiske på norsk sjøområde.

Uten å være argitt noen bestert
bredde strakte Norges sjøterritorium enn så sent som

-6-

i 1812 så langt som landets sikkerhet og økonomiske behov tilsa efter kongens skjønn.

Efterhånden kom imidlertid neutralitetsgrensen til å innvirke på utstrekningen av befolkningens enerett til fiske, da utenlandske fiskere begynte å trenge inn på våre fiskobanker, for såvidt som den oppfatning mer og mer gjorde sig gjeldende at det norske sjøterritorium også for fiskeriernes vedkommende innskrenket sig til en geografisk mil (4 kvartmil) fra kysten.

Det kom et brudd i tradisjonen ved den norske utenriksledelses overflytning fra Kjøbenhavn til Stockholm og den sveige centraladministrasjons overflytning til Kristiania, og myndighetene oppfattet feilaktig resolusjonen av 1812 om at det norske sjøterritorium også for fiskeriernes vedkommende skulle innskrenke sig til en geografisk mil (4 kvartmil) fra kysten. Denne feilaktige oppfatning av resolusjonen av 1812 gjorde sig imidlertid ikke straks gjeldende. Men ved kgl.resl. av 16. oktober 1869 angående Lomødalshysten er det gitt bestemmelse om den grænse som landets befolkning har rett til å drive fiske innenfor. Det blev her uttalt at fiske er forbeholdt landets egen befolkning inntil en geografisk mil ut i sjøen. Det samme er uttalt i senere love.

De norske fiskeres egen opfatning.

Den norske fiskeribefolkning har alltid hevdet en langt større fiskerigrense enn 4 kvartmil.

Noen fiskere ved Varangerfjorden innsendte til Indredepartementet 1 1866 forestillinger hvori det bl.a. heter:

"Billighet tilsier at hjemmefolket sikres mot benyttelsen av fiskehavet som er å betrakte som dets aker og eng, der bør være fredet likesom tilfellet er for landmannens vedkommende."

Forut for den kgl. resolusjon av 1869 blev der fra befolkningens side fremholdt at det var av betydning for den å få de utenlandske fiskere utelukket fra også de ytre banker ved Sunnmøre.

Territorialgrensen og fiskerigrensen blev behandlet på Den internasjonale Fiskerikongress i Bergen 1898. Her møtte representanter fra ialt 16 land, nemlig U.S.A., Belgien, Danmark, England med Skottland, Finland, Frankrike, Island, Italia, Japan, Romania, Russland, Sverige, Tunis, Tyskland og Østerrike foruten Norge. Amtmann Hroar Olsen holdt et foredrag på engelsk om "Sjøterritoriet, spesielt med henblikk på fiskeriene." Han foreslo følgende resolusjon:

"I fiskeriets interesse bør territorialgrensen fastsettes til 10 subsidiært 6 sjøn timer." Resolusjonen blev - efter en langvarig debatt - vedtatt med stort flertall, idet bare 4 representanter stemte imot den. De 4 var to engelske representanter (av ialt 14), en fransk (av 6) og en svensk (av 9)

I 1908 innkom det til utenriksdepartementet et par henvendelser fra flere hundre fiskere samlet i Gjesvær, Finnmarken, hvor man andrar om "territorialgrensens utvidelse til 9 a 10 mil fra land for å verne om våre fiskebanker Gjesbøen utenfor Fugløy og Loppen, samt banker utenfor Sorøen og Ingø like til Vardø, hvilke banker ligger ca. 8 mil fra land."

Mai 1908, samme år som forbud mot trålfiske var under behandling, blev det på et møte av flere hundre fiskere i København besluttet henstillet til Stortinget å gå sammen med andre makter og foreslå territorialgrensen utvidet. Noen dager

en ny privat "folkerett". Det blev av vital betydning for det rike England at disse fjorder blev åpnet for de engelske rovfiskere.

I praksis vilde dette si intet mindre enn at de nevnte fjorder og et par andre ikke lenger var norske, men engelske. Som vi senere skal se blev det gang på gang gjort forsøk på å tvinge denne eiendommelige "folkerettsopfatning" inn på Norge. Men vi holdt stand og har gjort det inntil denne dag.

ZXZXZXZXZXZXZX

England går til angrep på sjögrensen.

Lenge før England hadde oppdaget de norske fiskeririkdommer gikk det til angrep på vår av de svake myndigheter hevdete og anerkjente 4-milsgrense for ikke å snakke om den fiskerigrense fiskerne hevdet. Forenledningen var ikke noe økonomisk spørsmål av betydning for England akkurat ved våre kyster. Det var nemlig Spanias holdning som åpnet engelskmennenes öine for fordelene ved å hevde 3-milsgrensen. I 1739 var England gått til krig mot Spania fordi dette land hadde opbragt engelske smuglerskip i Vest-India innenfor 6-milsgrensen og tillot seg tollundersökkelser innenfor denne grense. Smuglerne måtte selvsagt beskyttes akkurat på samme måte som England i dette århundrede har beskyttet de trälerrövere som benytter seg av polarnatten, slukkede laterner, söndagsfreden og det norske landligge.

At England beskytter smuglere vet vi i Norge temmelig tydelig fra den såkalte Bodösak. En engelsk smugler, J. Everth hadde tillatelse til å drive handel på Hundholmen ved Bodö og til å lagre varer i noen bygninger som den norske Stat eiet på Nyholmen. Disse rettigheter blev benyttet til en utstrakt smuglervirksomhet. Everth blev arrestert og en del smuglergods beslaglagt. Han slapp fri mot kausjon, men satte seg med makt i besiddelse av varene og tok det norske vaktmannskap med seg tilhavs. Her satte han dem ombord i en elendig båt og som ved et under kom vaktmannskapet tillands. Denne sak - som var en opplagt norsk rettsanliggende - blev gjort til gjenstand for diplomatisk behandling, idet J.E. optrådte som forurettet bri-tisk borger. Det endte med at Norge måtte betale 2 500 £ og tilstå tollfrihet for 15 500 £ i 4 år:-

I 1870-årene forsökte Spania igjen å hevde sin 6-milsgrense. Den britiske regjering svarte "at et hvilket som helst forsök på å gjennemföre disse krav vil före til meget alvårlige följger." Samtidig sendte den britiske regjering en forestilling angående sjögrensespörsmålet til alle andre regjeringer. Den norsk-svenske regjering sendte et svar som gikk ut på at 4-milsgrensen var den minste grense som kunde danne grunnlag for en internasjonal overenskomst.

Og dermed blev det.

I 1882 kom imidlertid konferansen i Haag om ordningen av kyst-forholdene i landene rundt Nordsjöen. I denne konferanse deltok Norge, Sverige, Danmark, Tyskland, Nederland og Belgia.

Det spørsmål som voldt den sterkeste diskusjon var spørsmålet om grensen om enerett til fiske eller definisjonen av de territoriale farvann. Tilslutt vedtok man en artikkel i denne den såkalte Nordsjøkonvensjon av 6. mai 1882, som lyder således:

"Hver lands fiskere skal ha enerett til fiske innenfor en avstand av 3 nautiske mil fra lavvannskysten langs hele kysten i de respektive land såvel som de der tilhørende øyer eller grunner. Med hensyn til bukter skal avstanden 3 mil måles fra en rett linje trukket tvers over bukten på det sted nærmest innløpet hvor bredden ikke utgjør mer enn 10 mil. Denne artikkel skal ikke på noen måte prejudisere den adgang til seilas o ankring i territoriale farvann, som er tilstått fiskefartøyer, forutsatt at de efterkommer de spesielle politiregler, som er utferdiget av de stater, hvem kysten tilhører."

Nordsjøkonvensjonen var således meget farlig for våre fiskerier. Norge tiltrådte da heller ikke konvensjonen o kunde hverken gå med på 3-milsgrensen eller 10-milsberegningen for bukter o fjorder.

I virkeligheten gjorde heller ikke England det. Det blev tro mot sitt prinsipp: Right or wrong - my country. I navnet innførte riktignok den engelske fiskerilov av 1883 Nordsjøkonvensjonen, men uthulet den ved en rekke unntagelsesbestemmelser. Der blev innført trålerforbud utenfor tremilsgrensen. Dette forbud gjaldt også utlendinger, noe domstolene fastslo. Videre stengte de flere store fjorder som var adskillig bredere enn de i Haag vedtatt 10 mil. Moray Firth i Skottland f.eks. blev stengt for tråling innenfor en linje trukket fra ytterste ness på begge sider av munningen. Denne linje er ikke 10 mil lang, ^{men} - 76 - seksogsytti! Derimot krevet engelskmennene rett til å tråle i Vestfjorden og Varangerfjorden.

Den britiske regjering lot imidlertid saken hvile inntil Norge hadde fått sitt eget utenriksstyre. Allerede 9. januar 1906 gikk de løs på oss igjen. Den britiske regjering uttalte ønsket om at Norge skulde slutte seg til Nordsjøkonvensjonen. Da henvendelsen selvsagt blev resultatløs blev den gjentatt 8 måneder senere. Dette ledet til at den norske regjering igangsatte nye inngående undersøkelser. Disse ga som resultat at vi av hensyn til våre fiskerier ikke kunde oppgi 4-milsgrensen.

Folkeretten interesserer ikke lenger England.

I 1924 kom det til nye engelske angrep på vår territorialgrense. Foranledningen var en rekke opbringerer av engelske trålere som fisket ulovelig, særlig utenfor Finnmarkskysten.

Den britiske minister i Oslo foreslo at der skulde optas forhandlinger på basis av at den norske regjering innskrenket seg til å hevde 3-milsgrensen mot å få anerkjent som norsk sjöterritorium visse store fjorder, særlig Vestfjorden og Varangerfjorden. I et hemmelig stortingsmøte redegjorde daværende statsminister Mowinckel for situasjonen og uttalte bl.a. at vi måtte gå frem med den største forsiktighet og ikke avvise helt det britiske ønske om å komme til en løsning. Herr Mowinckel forberedte på denne måte et forrederi mot vår rett og mot vårt inntil da konsekvente standpunkt. Flere talere fremholdt imidlertid at der var farlig å fire i denne sak, idet store norske interesser stod på spill. Resultatet blev nedsettelsen av en komite med fiskeridirektøren, dr. Johan Hjort som formann.

Det britiske standpunkt i saken kunde sammenfattes således: Storbritannia kunde ikke anerkjenne 4-milsgrensen i almindelighet. Heller ikke kunde en territorialgrense på 3 mil supplert med en 4-mils fiskerigrense anerkjennes. Derimot hadde Storbritannia ikke noe imot at fisket mellom 3- og 4-milsgrensen blev regulert.

Storbritannia hadde nu for alvor fått sinene op for betydningen av å ødelegge det norske fiske og fremholdt at 3-milsgrensen var blitt en vital betydning for Storbritannia, og at ingen løsning som ikke var basert herpå, vilde være umulig.

-16-

Dette var naturligvis ikke noe nytt. Helt siden Nordsjøkonvensjonen hadde England inntatt dette standpunkt.

Storbritania foresatte å presse sig til en overenskomst. Den rettslige side av saken ville de britiske representanter ikke diskutere.

Folkeretten interesserte ikke England. Hvilket kunde være naturlig nok, da folkeretten uten tvil var helt og holdent på norsk side.